

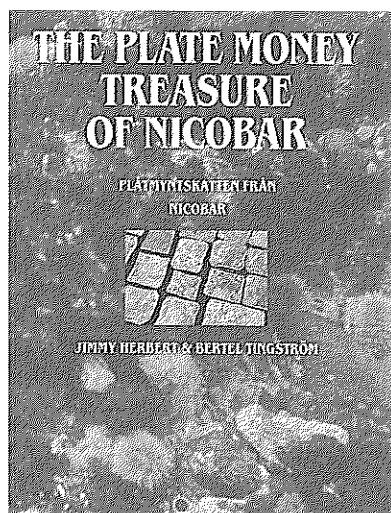
BÖCKER

The Plate Money Treasure of Nicobar/ Plåtmyntskatten från Nicobar

Av **Jimmy Herbert och Bertel Tingström**. Utgiven av Kungliga Myntkabinettet i Stockholm 1999.

LÄST AV GÖRAN EKBERG

På 1-6 meters djup utanför Sydafrikas kust hittade sydafrikanska sportdykare 1987 resterna av den danska ostindienfararen *Nicobar*. På vrakplatsen påträffades bland annat över 5000 svenska plåtmynt. I den här boken berättar författarna historien om det största fyndet av svenska plåtmynt som har gjorts. Bokens 159 sidor fördelas på sex kapitel och är skriven både på engelska

och svenska (där sidornas vänstra spalt består av engelsk text och där den högra är på svenska).

I det första kapitlet redogör de två författarna om de svenska plåtmyntens historia. Här får vi lära oss om de olika myntförordningar som genomfördes under

den tid plåtmynten var gångbara och varför mynten varierade i vikt och valör. Vi får dessutom en genomgång av de myntfynd som gjort i och utanför Sverige. När det gäller sjöfynd utomlands får vi lära oss att ett begränsat antal fynd har gjorts. I de flesta av dessa fall är det fynd av enstaka mynt, vilka kan antas ha varit en del av besättningens ägodelar och inte utgjort en del av en exportvara. I två tidigare fall tror man att man hittat resterna av fartyg som haft till uppgift att transportera ett större antal mynt från Europa till Indien. 1975 hittades ett vrak i Themsens ur vilket man lyckades bärga 34 plåtmynt och 1984 fick man vid muddringsarbeten i Madras hamn i Indien upp mer än 60 plåtar i mudderskopian. Mynten från Themsens registrerades och dokumenterades i sin helhet. Mynten från Madras hamn dokumenterades och re-

gistrerades endast delvis då ett flertal mynt konfiskerades av lokala ämbetsmän som smälte ned dem för att sälja metallen.

De svenska plåtmynten upphörde att ha ett värde som mynt i och med myntreformen 1777. Värdet på "mynten" blev nu bara i form av en metall. Detta medförde att svenska staten sålde mynten till bland annat Danmark för metallvärdet. Danskarna exporterade sedan metallen till sina beskickningar i Asien.

Boken redogör också för också för *Nicobars* undergång. Här får skeppsassistenten Marius Jörgensen berätta. Han ingick i fartygets besättning när det den 21 juni 1872 lämnade Köpenhamns redd. Jörgensen berättar om de vedermödor som drabbade fartyget på dess resa till Kapstaden där man hade för avsikt att förnya förråden inför resans sista etapp till den danska besittningen Tranquebar. Vid avfärden från Sydafrika den 10 juli 1873 akterseglas Jörgensen och han får efter några dagar till sin fasa veta att *Nicobar* hade förlit utanför False Bay dagen efter avfärden. Endast 11 personer, 10 män och en kvinna, överlevde katastrofen.

206 år senare var två sportdykare ute för att harpunfiska vid de yttersta reven vid Quoin Point. Av en ren händelse hittade de en del metallföremål som de insåg härrörde från ett vrak. Vid fortsatta dykningar på platser påträffades resterna av *Nicobar*. Vid ett tillfälle fann en av dykarna en fyrkantig metallplåt som han använde som grävredskap. Den sand han grävde undan med metallbiten slipade densamma så att han plötsligt kunde se stämplarna på plåten. Dykarna trodde att plåten hade legat mot ett mynt som lämnat sitt avtryck på plåten. Det som störde dykarna var att stämpeln inte var bakvänd. Man bärjade några av dessa plåtar med stämplarna på. Myndigheter och numismatiker kontaktades som kunde berätta att det var svenska mynt som påträffats.

De två sportdykarna som nu fått hjälp av Jimmy Herbert i sitt arbete fick av sydafrikanska staten tillstånd att utföra en undersökning på vrakplatsen. Under detta arbete hittade man 3214 plåtmynt i olika valörer. Efter den första undersökningens avslutande tog man kontakt med Kungliga Myntkabinettet i Stockholm.

Intresset från den svenska sidan var stort och det bestämdes att Bertel Tingström skulle resa ned till Sydafrika för att hjälpa till med att identifiera, bedöma och registrera mynten.

Vid senare dykningar hittades ytterligare närmare 2000 mynt på vrakplatsen. Dessa var i ett mycket bättre skick än de tidigare då de låg längre ned i bottensedimenten.

I boken berättar Herbert och Tingström om hela den spännande historien om *Nicobar* och dess stora myntlast. Texten är intressant och lättläst trots att bildmaterialet är mycket ringa. Man får genom boken en mycket god bild av plåtmyntens historia, en mycket spännande berättelse om ett fartygs förlisning och de händelser som utspelades vid räddningen av de överlevande och vad som hände direkt efter förlisningen. Vi får även en god inblick i de problem de sydafrikanska myndigheterna har att brottas med när ett vrak påträffas och rapporteras.

Boken kan köpas på Historiska museet i Stockholm och kostar endast 150 kr.